

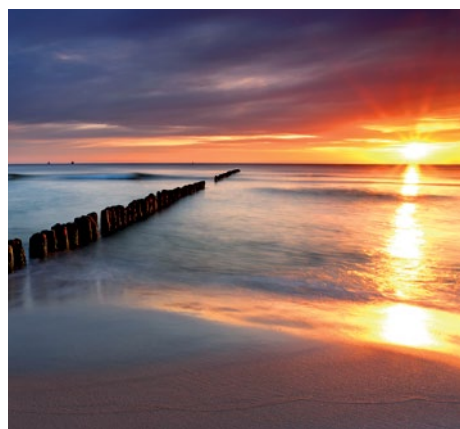
SKARBY POLSKI

CUDA NATURY, KULTURY I SZTUKI

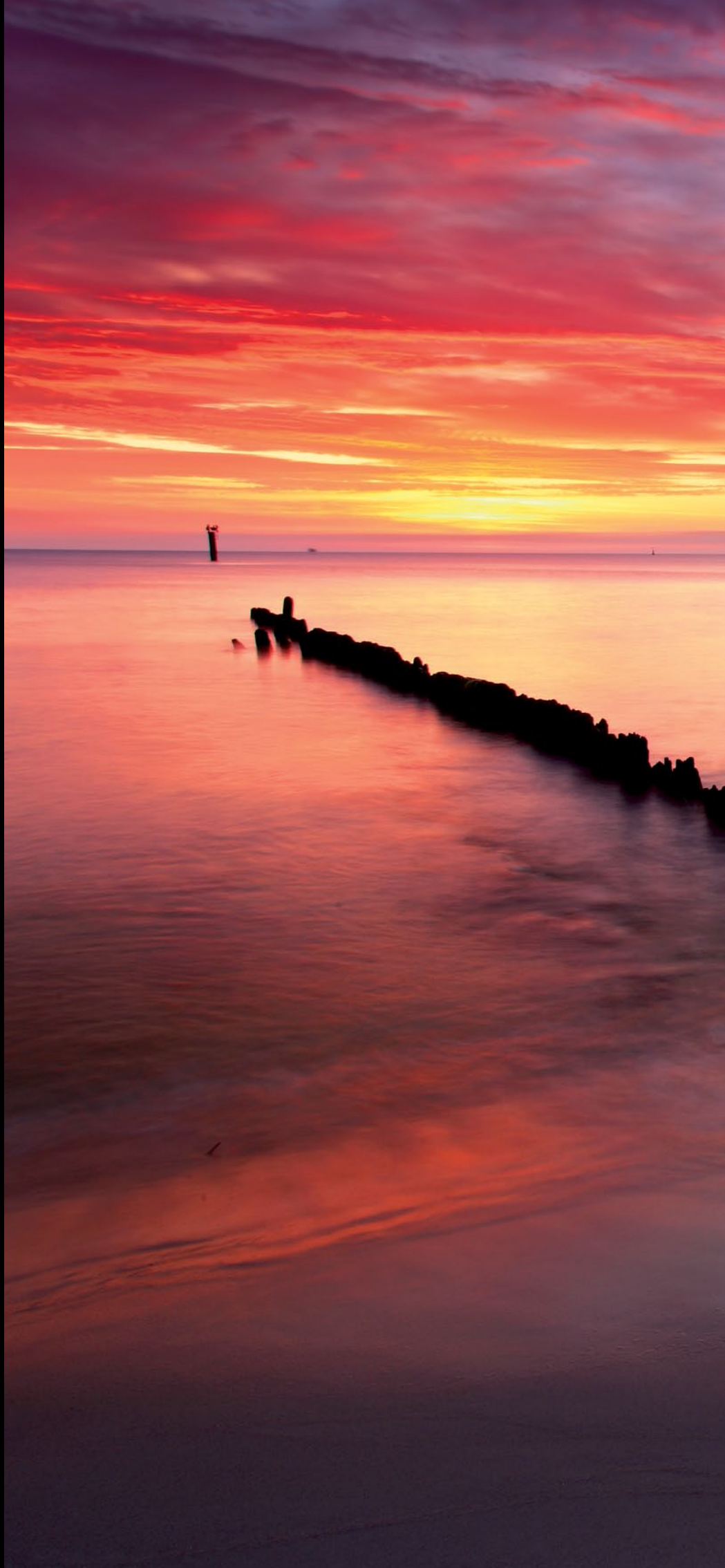

CUDA NATURY, KULTURY I SZTUKI

Skarby Polski

WSTĘP	4
POBRZEŻA I POJEZIERZA	7
BIFURKACJA WĄGROWIECKA	8
BISKUPIN – REZERWAT ARCHEOLOGICZNY	10
BYDGOSZCZ – WYSPA MŁYŃSKA	12
CISY STAROPOLSKIE	17
CZARNA HANCZA	18
DĘBY ROGALIŃSKIE	21
DOLINA DRWĘCY	22
DOLINA RADUŃI	25
DRAWA I JEJ MEANDRY	26
DURY	29
FROMBORK – WZGÓRZE KATEDRALNE	30
GDAŃSK – BAZYLIKA MARIACKA	33
GDAŃSK – DŁUGI TARG	35
GDAŃSK – POBRZEŻA MOTŁAWY	36
GDAŃSK – ULICA MARIACKA	40
GNIEZNO – KATEDRA	42
GOLUB-DOBRYŃ – ZAMEK	45
GROTY MECHOWSKIE	47
JEZIORO SZMARAGDOWE	48
JEZIORO TURKUSOWE	51
KAMIEŃ ŚW. WOJCIECHA	52
KANAŁ ELBLĄSKI	54
KONIKI POLSKIE W POPIELNIE	56
KÓRNIK – ZAMEK	59
KRUTYNIA	61
KRZYWY LAS	62
KWIDZYN – ZAMEK	64
LICHEN STARY – SANKTUARIUM	67
ŁĘBSKO	69
ŁUKNAJNO	72
MALBORK – ZAMEK	75
MIERZEJA HELSKA	78
MIERZEJA ŁĘBSKA	81
OLSZTYN – ZAMEK KAPITUŁY WARMIŃSKIEJ	85
OSTOJA BOBRÓW PASŁĘKA	87
PELPLIN – KATEDRA	89
PIEKIEŁKO	91
PLAŻE W ŚWINOUJŚCIU I MIĘDZYDROJACH	93
POZNAŃ – STARY BROWAR	95
POZNAŃ – STARY RATUSZ	97
POZNAŃ – STARY RYNEK	98
PRZEŁOM BRDY	103
PUSZCZA ROMNICKA	105
ROGALIN – PAŁAC	109
SOPOT – ULICA BOHATERÓW MONTE CASSINO I MOŁO	111
STAŃCZYKI – WIADUKTY	112
ŚWIĘTA LIPKA – SANKTUARIUM	114
TORUŃ – STARE MIASTO	116
TRZĘSACZ	121
UJŚCIE WARTY	123
UZNAM	124
WDZYDZE	127
WIELKIE JEZIORA MAZURSKIE	129
WIGRY – KLASZTOR	132
WOLIŃSKIE KLIFY	134
WRZOSOWISKA CEDYŃSKIE	137
WYSPA KORMORANÓW	138
WZGÓRZA SZESKIE	140
ZAGRODA POKAZOWA ŻUBRÓW	143
NIZINY	145
ANTONIN – PAŁAC MYŚLIWSKI	147
ARKADIA – PARK ROMANTYCZNY	149
BAGNA BIEBRZAŃSKIE	150
BAGNA KAMPINOSKIE	155
BIAŁYSTOK – PAŁAC BRANICKICH	156
BRZEG – ZAMEK	159
DOLINA BARYCZY	161
DOLINA WKRY	162
GOŁUCHÓW – ZAMEK	164
GÓRA GRABARKA	167
KOSTOMŁOTY – CERKIEW ŚW. NIKITY MĘCZENNIKA	169
KRUSZYŃNIANY I BOHONIKI – MECZETY	171
LUBIĄŻ – OPACTWO CYSTERSÓW	172
ŁÓDŹ – KSIEŻY MŁYN	174
ŁÓDŹ – PAŁAC IZRAELA POZNAŃSKIEGO	177
ŁÓDŹ – ULICA PIOTRKOWSKA	178
MOSZNA – PAŁAC	180
OPINOGÓRA – PAŁACYK I PARK	182
PENTOWO	184
PODLASKI PRZEŁOM BUGU	187
PUSZCZA BIAŁOWIESKA	188
ROZLEWISKA NARWI	192
SIERPC – MUZEUM WSI MAZOWIECKIEJ	195
TYKOCIN – WIELKA SYNAGOGA	197
WARSZAWA – BIBLIOTEKA UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO	198
WARSZAWA – KRAKOWSKIE PRZEDMIEŚCIE	201
WARSZAWA – ŁAZIENKI KRÓLEWSKIE	203
WARSZAWA – PAŁAC KULTURY I NAUKI	205
WARSZAWA – STARE MIASTO	207
WARSZAWA – PAŁAC W WILANOWIE	208
WARSZAWA – ZAMEK KRÓLEWSKI	210
WROCŁAW – AULA LEOPOLDINA	215
WROCŁAW – HALA STULECIA	217
WROCŁAW – OSTRÓW TUMSKI	218
WROCŁAW – STARY RATUSZ	221
WROCŁAW – RYNEK	222
WYDMY KAMPINOSKIE	224

ŻELAZOWA WOLA – DWÓR I PARK KRAJOBRAZOWY	227
ZOŁWIOWE BŁOTA	229
ŻYRARDÓW – OSADA PRZEMYSŁOWA	230

WYŻYNY 233

BARANÓW SANDOMIERSKI – ZAMEK	235
CZĘSTOCHOWA – JASNA GÓRA	239
DOLINA PRĄDNIKA	240
DOLINKI KRAKOWSKIE	243
GÓRA ZBORÓW	246
JANOWIEC – RUINY ZAMKU	248
JASKINIA RAJ	250
KAZIMIERZ DOLNY	253
KORZENIOWY DÓŁ	257
KRAKÓW – BAZYLIKA MARIACKA	258
KRAKÓW – COLLEGIUM MAIUS	261
KRAKÓW – KAZIMIERZ	263
KRAKÓW – RYNEK GŁÓWNY	265
KRAKÓW – SUKIENNICE	266
KRAKÓW – WAWEL	268
LUBLIN – STARE MIASTO	273
ŁYSOGÓRY	275
MACZUGA HERKULESA	276
MAŁOPOLSKI PRZEŁÓM WISŁY	279
OGRODZIENIEC – ZAMEK	280
OKIENNIK WIELKI	283
PIESKOWA SKAŁA – ZAMEK	284
PODZAMCZE	287
PROMNICE – PAŁACYK MYŚLIWSKI	291
PSZCZYNA – PAŁAC	293
PUSTYNNIA BŁĘDOWSKA	294
ROZTOCZAŃSKI PARK NARODOWY	297
SANDOMIERZ	299
SZACHOWNICA	300
SZUMY NAD TANWIA	303
TYCHY – BROWAR	305
WĄWOZY OKOLIC SANDOMIERZA	306
ZALIPIE	309
ZAMOŚĆ – ZESPÓŁ MIEJSKI	310

SUDETY I PRZEDGÓRZE 315

DOLINA PAŁACÓW I OGRODÓW	316
GÓRY SOKOLE	319
JASKINIA NIEDŹWIEDZIA	320
JAWOR I ŚWIDNICA – KOŚCIOŁY POKOJU	322
KARPACZ – KOŚCIÓŁ WANG	325
KOCIOŁ MAŁEGO STAWU	327
KRZESZÓW OPACTWO CYSTERSÓW	329
KSIĄŻ – ZAMEK	330
OSTRZYCA	332
PACZKÓW	335
SKALNE GRZYBY W GÓRACH STOŁOWYCH	337
SREBRNA GÓRA – TWIERDZA	339
SUCHA – ZAMEK CZOCHA	341
SZCZELINIEC WIELKI I BŁĘDNE SKAŁY	342
ŚLEZA	347
ŚNIEŻKA	349
WAMBIERZYCE – SANKTUARIUM	350
WODOSPAD KAMIENCZYKA	353
WODOSPAD WILCZKI	354

KARPATY I POGÓRZE 357

BABIA GÓRA	359
BIELSKO-BIAŁA – KAMIENICA POD ŻABAMI	360
BIELSKO-BIAŁA – ZAMEK SUŁKOWSKICH	363
BIESZCZADZKIE POŁONINY	366
BINAROWA – KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA	370
BŁĘKITNY SAN	373
CHOCHOŁÓW – ZABUDOWA GÓRALSKA	375
CIESZYN – ZABYTKOWY RYNEK I GÓRA ZAMKOWA	377
CZERWONE WIERCHY	378
DĘBNO PODHALAŃSKIE – KOŚCIÓŁ ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA	381
DOLINA GAŚNIENICOWA	383
DOLINA KOŚCIELISKA	384
DOLINA PIĘCIU STAWÓW POLSKICH	387
DOLINA RYBIEGO POTOKU	390
GIEWONT	393
KALWARIA ZEBRZYDOWSKA – SANKTUARIUM	397
KASKADY RODŁA	398
KRYNICA-ZDRÓJ	400
KWIĄTON – CERKIEW	403
LASY JANOWSKIE	405
ŁAŃCUT – ZAMEK	406
ŁOPUSZNA – ZABYTKI ARCHITEKTURY DREWNIANEJ	408
MORSKIE OKO	410
NIEDZICA – ZAMEK	415
NOWY WIŚNICZ – ZAMEK	416
PRZADKI	419
PRZEŁÓM BIAŁKI	420
PRZEŁÓM DUNAJCA	422
SINE WIRY	424
SKAMIENIAŁE MIASTO	427
SOKOŁA PERĆ I TRZY KORONY	428
TURBACZ	433
WĄWÓZ KRAKÓW	435
WIELICZKA – KOPALNIA SOLI	436
WIELKA SIKLAWA	438
WODOGRZMOTY MICKIEWICZA	441
ZAKOPANE – ZABYTKI STYLU ZAKOPIAŃSKIEGO	443
ZYWIEC – STARY I NOWY ZAMEK	444

WSTĘP

PONADTYSIĄCLETNIA HISTORIA POLSKIEGO PAŃSTWA ISTNIEJE W PAMIĄTKACH KULTURY MATERIALNEJ, DLATEGO DZIEDZICTWO SKARBÓW ARCHITEKTURY JEST NIEZWYKLE BOGATE I RÓŻNORODNE. SKŁADAJĄ SIĘ NA NIEGO OWIANE LEGENDAMI STARE ZAMCZYSKA, MALOWNICZE RUINY, POTĘŻNE TWIERDZE, ELEGANCKIE PAŁACE I DWORKI ORAZ URZEKAJĄCE MAGICZNĄ ATMOSFERĄ ZABYTKOWE STARÓWKI. WŚRÓD PEREŁ POLSKICH ZABYTKÓW MOŻNA PODZIWIĄĆ DOSTOJNE MONUMENTALNE GMACHY, ŚWIĄTYNIE RÓŻNYCH WYZNAŃ – KOŚCIOŁY, SYNAGOGI, CERKWIE, ZBORY I MECZETY – ALE TAKŻE KAMERALNE ULICZKI, ZAUŁKI, PLACE I INNE ZAKĄTKI CZARUJĄCYCH MIASTECZEK.

OD NAJDAWNIEJSZYCH CZASÓW NATURA JEST NIEWYCZERPANYM ŹRÓDŁEM FASCYNACJI. NASI DALECY PRZODKOWIE DRŻELI PRZED JEJ POTĘGĄ, NADAWALI JEJ WYMIAR METAFIZYCZNY I RELIGIJNY, TWORZYLI LEGENDY, KTÓRYMI TŁUMACZYLI NIEPOJĘTE ZJAWISKA, A TAKŻE KSZTAŁTY GÓR, DRZEW CZY SKAŁ. PRZYRODA BYŁA I JEST NATCHNIENIEM DLA ARTYSTÓW – POETÓW, MALARZY, MUZYKÓW, TWÓRCÓW FILMOWYCH I OCZYWIŚCIE FOTOGRAFIKÓW. A DLA NAS JEST ZNAKOMITĄ ODSKOCZNIĄ OD CYWILIZACJI I CODZIENNOŚCI – ZAPEWNIĄ CHWILE WYTCHNIENIA, DOSTARCZA WRAŻEŃ ESTETYCZNYCH, INSPIRUJE, ROZBUDZA WYOBRAŹNIĘ I ZACHWYCA.

PRZEDSTAWIONE W ALBUMIE MIEJSCA SĄ ZAPROSZENIEM DO FASCYNUJĄCEJ FOTOGRAFICZNEJ WYPRAWY SZLAKIEM NAJWSPANIALSZYCH NATURALNYCH I ARCHITEKTONICZNYCH SKARBÓW POLSKI.

Widok na Tatry ze szczytu Sokolicy w Pieninach

Klifowe wybrzeże nad Bałtykiem

POBRZEŻA I POJEZIERZA

BIFURKACJA WĄGROWIECKA

Na przedmieściach miasteczka Wągrowiec znajduje się niezwykła atrakcja – skrzyżowanie rzek Wełny i Nielby, często nazywane błędnie bifurkacją wągrowiecką (bifurkacja hydrologiczna to rozdzielenie się rzeki na dwa ramiona uchodzące do różnych dorzeczy) – nazwa ta jednak mocno zakorzeniła się w powszechnej świadomości. To jedyne takie zjawisko w Europie i jedno z dwóch na świecie. Na miejscu stoi tablica informacyjna, a dojście do skrzyżowania jest oznakowane.

Nielba bierze początek w Jeziorze Rgielskim. Jej długość wynosi około 7 km. Wełna, prawy dopływ Warty, to zdecydowanie dłuższa rzeka – ma około 120 km. Znają ją kajakarze – prowadzi nią Szlak Rzeki Wełny.

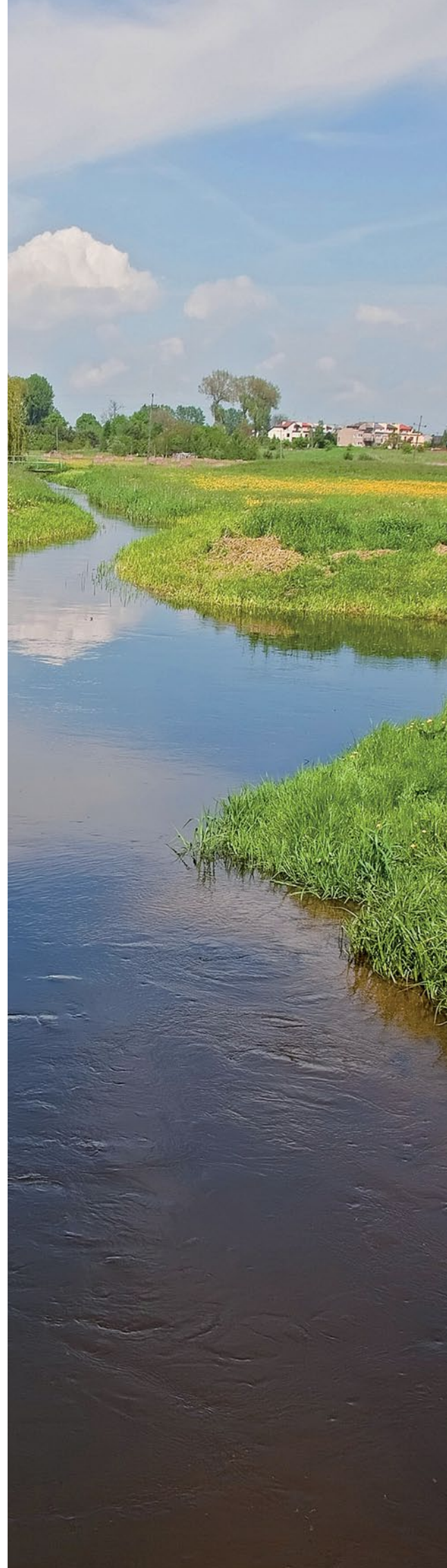
Rzeki krzyżują się pod kątem prostym, ale ich wody się nie mieszają. Wprawione w ruch wirowy, po opuszczeniu skrzyżowania płyną własnymi korytami. Około 2,5 kilometra dalej Nielba wpada ostatecznie do Wełny.

Skrzyżowanie rzek koło Wągrowca nie powstało w naturalny sposób – stworzono je w 1830 roku, aby zmienić miejsce ujścia Nielby do Wełny, co miało zapobiegać zalewaniu miasteczka podczas powodzi.

Po dotarciu do nietypowego skrzyżowania rzek, warto zajrzeć do pobliskiego Wągrowca, gdzie zachował się pocysterski zespół klasztorny.

POŁOŻENIE:

województwo wielkopolskie, na przedmieściach Wągrowca, 50 km na północny wschód od Poznania.

BISKUPIN

REZERWAT ARCHEOLOGICZNY

Słynny rezerwat archeologiczny jest usytuowany na półwyspie nad Jeziorem Biskupińskim, około kilometr od wsi Biskupin. Pozostałości osady związanej z kulturą łużycką, istniejącej w okresie od VIII–VI wieku p.n.e., odkryto przypadkowo w 1933 roku, kiedy to obniżył się poziom wody w jeziorze. Mieszkańcy okolic zainteresowali zabytkami odkrytymi przez miejscowego nauczyciela, Walentego Szwajcera, a ten powiadomił o znalezisku profesora Józefa Kostrzewskiego z Uniwersytetu Poznańskiego.

W wyniku prac prowadzonych przez archeologów powstał rezerwat archeologiczny. Na terenie o powierzchni 24 ha można podziwiać zachowane fragmenty dawnej osady i zrekonstruowane budowle.

Osada, otoczona falochronem i wałem, była podzielona na 13 rzędów chat. U podnóża wału biegła ulica okrężna. Najbardziej charakterystyczne obiekty rezerwatu to zrekonstruowana brama, dwa fragmenty wału i falochron. We wnętrzu wału znajdują się schody wiodące na jego koronę. Za bramą biegnie poprzeczna ulica z dwoma rzędami domów. W każdym rzędzie jeden budynek jest w pełni zrekonstruowany.

Nie wiadomo dokładnie, kim byli mieszkańcy Biskupina. „Kultura łużycka” to pojęcie archeologiczne. Od innych kultur archeologicznych odróżniają ją cechy budownictwa i zwyczaje pogrzebowe. Profesor Józef Kostrzewski zaliczał jej przedstawicieli do Prastłowian, a niektórzy badacze niemieccy klasyfikowali ich jako lud pragermański.

Co roku w trzecim tygodniu września w Biskupinie odbywa się festyn archeologiczny. Podczas imprezy można brać udział w licznych pokazach, warsztatach i zabawach.

POŁOŻENIE:

województwo kujawsko-pomorskie, gmina Gąsawa, Pojezierze Gnieźnieńskie, 70 km na północny wschód od Poznania.

BYDGOSZCZ

WYSPA MŁYŃSKA

Wyспа, położona między głównym nurtem Brdy i jej odnogą Młynówką, wraz z pobliską starówką jest jednym z najlepiej zachowanych terenów historycznych miasta.

Już w średniowieczu miała spore znaczenie dla gospodarki Bydgoszczy, ale czasy jej największego rozwoju nastąpiły w latach 1594–1688, kiedy działała tu królewska mennica. Dwa wieki później powstały liczne młyny zbożowe, warsztaty sukiennicze, szewskie i tartaki, a wyspa zmieniła nazwę z Menniczej na Młyńską.

Dziś, po przeprowadzonej w ostatnich latach rewitalizacji, należy do najpiękniejszych zakątków Bydgoszczy. Prowadzą na nią efektowne kładki dla pieszych, nawiązujące stylem do zabytkowego otoczenia. Szczególną popularnością cieszy się ta wiodąca do Opery Nova, która stała się bydgoskim mostem zakochanych – stąd liczne kłódki zawieszane przez pary, które w ten sposób pieczętują swą miłość.

Funkcję głównej promenady spacerowej pełnią nabrzeża Międzywodzia – starannie odtworzonego kanału, który dawniej dzielił wyspę na dwie części, a później został zasypany. Do najbardziej urokliwych zakątków należy Bydgoska Wenecja na prawym brzegu Młynówki. Ciąg XIX-wiecznych kamienic, dawnych zakładów, warsztatów i podwórek to wymarzony plener dla fotografów, malarzy i miłośników nastrojowych zakątków.

Pamiętką nawiązującą do przeszłości wyspy są dawne spichrze. W jednym z nich, Czerwonym, urządzono Muzeum Sztuki, z kolei w Białym Spichrze działa interesujące Muzeum Archeologii. Atrakcje Wyspy Młyńskiej uzupełniają liczne restauracje, kawiarnie i puby.

POŁOŻENIE:

Bydgoszcz, wyspa między Brdą i Młynówką, na zachód od Starego Rynku.

CISY STAROPOLSKIE

Rezerwat „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego” w Wierzchlesie to jedna z najciekawszych atrakcji przyrodniczych Borów Tucholskich. Znajduje się tu najliczniejsze w Europie naturalne skupisko cisa, objęte ochroną od 180 lat. Powierzchnia rezerwatu wynosi niemal 90 ha i oprócz lasu z udziałem cisa, obejmuje m.in. Jezioro Mukrzańskie (przez miejscowych zwane także Mukrz) i torfowiska.

Cisy rosną bardzo powoli, ale są długowieczne. Ich piękne, wytrzymałe drewno o wiśniowym odcieniu było wykorzystywane do wyrobu łuków, kusz i oszczepów, intarsjowanych mebli, a także jako materiał rzeźbiarski. Wszystko to znacznie przyczyniło się do poważnego przetrzebienia gatunku. Ciekawostką jest fakt, że całe drzewo, z wyjątkiem czerwonej osówki jest silnie trujące. Ze względu na rzadkość naturalnego występowania cis został objęty ochroną gatunkową.

W Wierzchlesie rośnie 3600 cisów, a najliczniejszą ich grupę stanowią okazy w wieku 110–160 lat. Najstarszym jest liczący 700 lat Chrobry.

Rezerwat „Cisy Staropolskie” nie bez powodu nazwano imieniem Leona Wyczółkowskiego, wybitnego malarza, grafika i rysownika (1852–1936). Artysta przebywał tu często w latach 30. minionego wieku, urzeczony tchnącym atmosferą spokoju krajobrazem Borów Tucholskich. Owocem jego fascynacji tym zakątkiem był znakomity, liczący około 100 prac cykl pod wspólnym tytułem *Portrety cisów*. Jedna z prac – wykonany techniką kredy i tuszu wizerunek cisa Chrobrego, zdobył na wystawie w Wenecji pierwszą nagrodę.

POŁOŻENIE:

południowo-wschodni kraniec Borów Tucholskich, nad Jezioro Mukrzańskim.

CZARNA HAŃCZA

Czarna Hańcza, największa rzeka Suwalszczyzny, ma dwa odmienne oblicza. Jej górny odcinek, powyżej jeziora Wigry, przypomina górski potok. Poniżej Wigier rzeka jest szersza, a jej nurt spokojniejszy. Dolny bieg słynie jako przepiękny szlak kajakowy.

Rzeka ma długość 142 km. Końcowy 34-kilometrowy odcinek znajduje się na Białorusi. Bierze początek w pobliżu Góry Rowelskiej, w okolicach wsi Okliny. W Starej Hańczy wpada do jeziora Hańcza, które opuszcza w Bachanowie. Dalej płynie przez Suwałki i wpada do jeziora Wigry, opuszczając je w pobliżu półwyspu Wigry, następnie łączy się z Kanałem Augustowskim, który odprowadza jej wody do Niemna.

Górny odcinek Czarnej Hańczy, biegnący przez teren Suwalskiego Parku Narodowego, można poznać podczas pieszych wycieczek. Oznakowany szlak Turtul–Błaskowizna (3,5 km) prowadzi dziką doliną. Na trasie znajdują się ciekawe formy polodowcowe, jak oz turtulski i głazowisko Bachanowo.

Jezioro Hańcza, przez które przepływa rzeka, to najgłębszy śródlądowy zbiornik w Polsce (maksymalna głębokość wynosi 108 m) – otaczają go wysokie skarpy, a brzegi są pokryte głazowiskami. We wsi Sobolewo Czarna Hańcza wpływa na teren Wigierskiego Parku Narodowego.

W dolnym biegu, poniżej jeziora Wigry, rzeka płynie leniwie, meandrując i tworząc rozlewiska. Na brzegach żyją wydry, piżmaki i bobry. Na Wigrach rozpoczyna się szlak kajakowy, jeden z najpiękniejszych i najpopularniejszych w kraju, biegnący do wsi Rygol nad Kanałem Augustowskim. Odcinek poniżej Wigier jest również udostępniony dla wędkarzy.

POŁOŻENIE:

województwo podlaskie oraz Białoruś, Pojezierze Wschodniosuwalskie.

DĘBY ROGALIŃSKIE

Malownicza wioska Rogalin leży w dolinie Warty, na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Stoi tam XVIII-wieczny barokowo-klasycystyczny pałac, dawna siedziba rodowa Raczyńskich, w którym obecnie mieści się oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu. Rozciągający się za pałacem rokokowy ogród z drugiej połowy XVIII wieku przechodzi stopniowo w park krajobrazowy, na którego terenie rosną imponujące dęby.

W okolicach Rogalina zachowało się ponad 1400 wielowiekowych dębów szypułkowych, będących pozostałościami dawnych lasów grądowych, tworzących największe tego typu skupisko w Europie, 860 z nich to pomniki przyrody. Drzewa rosną w parku w pobliżu pałacu, wśród pól uprawnych i zabudowań i na terasie zalewowej Warty. Wiele z nich choruje, ponieważ niszczy je chroniony chrząszcz kozioróg dębosz.

Trzy najszlachetniejsze okazy – Lech, Czech i Rus – stoją niedaleko pałacu. Noszą imiona legendarnych braci, którzy rozeszli się w trzy strony świata, dając początek słowiańskim narodom. Obwody ich pni wynoszą odpowiednio 6,7, 7,3 i 9 m. Czech, niestety, jest już obumarty. Zachwyty wzbudza również dąb Edward rosnący na brzegu Warty.

Powódzie nawiedzające co roku szeroką dolinę Warty przeszkodziły zagospodarowaniu brzegów rzeki, dzięki czemu zachował się w niej naturalny krajobraz. Na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego występuje ponad 200 gatunków ptaków, m.in. cyranki, płaskonosy, czaple siwe, żurawie, bociany i kormorany. Można tam też spotkać sarny, jelenie i dziki oraz bobry.

POŁOŻENIE:

województwo wielkopolskie, Nizina Wielkopolska, gmina Mosina, 20 km na południe od Poznania.

DOLINA DRWĘCY

Drwęca, licząca 249 km, to z pewnością najdłuższy polski rezerwat – rzeka w całości objęta jest ochroną ze względu na bogactwo ich-tiofauny. Wypływa ze Wzgórz Dylewskich, a wpada do Wisły w pobliżu Torunia i jest typową rzeką pojezierną z charakterystycznymi jeziorami rynnowymi.

Dolina Drwęcy ma swój ptasi raj – jest nim rezerwat „Bagienna Dolina Drwęcy” pomiędzy Brodnicą a Nowym Miastem Lubawskim. Na tym od-

ciunku rzeka silnie meandruje, a w czasie wiosennych wylewów tworzy szerokie rozlewiska. Ptaki występują tu szczególnie licznie podczas wiosennych wędrówek, kiedy to w drodze do swych stałych lęgówisk zatrzymują się na odpoczynek. Czeka tu na nie znakomite żerowiska. Tereny nad Drwęcą są także miejscem reintrodukcji bobrów. Od 1976 roku, kiedy sprowadzono tu trzy pary, ich populacja znacznie się powiększyła. Poza tym żyją tu wydry, łosie, sarny, jelenie, popielice i wiele innych drobnych ssaków. Świat płazów reprezentują m.in. kumak nizinny, traszka grzebieniasta,

ropucha szara, grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, ropucha zielona, traszka zwyczajna, żaba moczarowa, żaba śmieszka, żaba wodna.

Tereny, przez które przepływa Drwęca, mają ciekawą historię. W średniowieczu rzeka oddzielała państwo zakonne od księstwa mazowieckiego, a w czasach rozbiorów wyznaczała granicę między zaborami pruskim i rosyjskim. Minione czasy, te mniej i te bardziej odległe, przypominają liczne pałace i dworki, pozostałości parków, czy ślady budowli krzyżackich, m.in. w Kowalewie Pomorskim.

POŁOŻENIE:

północno-środkowa część Polski, na Pojezierzu Chełmińsko-Dobrzyńskim.

DOLINA RADUNI

Radunia, jedna z najpiękniejszych rzek Pojezierza Kaszubskiego, będąca lewym dopływem Motławy, bierze początek w okolicach Jeziora Stężyckiego i niesie swe wody przez 103 km.

O jej atrakcyjności stanowi jej zmienny charakter. Pierwszy odcinek tworzy tzw. Kółko Raduńskie, doskonale znane wszystkim kajakarzom. Ten wspaniały wodny szlak o długości około 40 km kształtują liczne polodowcowe jeziora rynnowe, przez które przepływa rzeka. Największe spośród nich to: Raduńskie Górne, Raduńskie Dolne, Kłodno, Stężyckie i Ostrzyckie.

O pięknie rzeki decyduje jej malownicza oprawa – pod tym względem dolina Raduni wyróżnia się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi. Każdy jej fragment jest inny. W środkowym i dolnym biegu rzeka płynie wąską doliną, a miejscami silnie meandruje, tworząc urokliwe zakola. Jednym z najpiękniejszych fragmentów jest przełom w okolicach Babich Dołów (zwany Przełomem Babidolskim lub Jarem Raduni) – utworzono tam rezerwat przyrody „Jar rzeki Raduni”, znany z wielu osobliwości przyrodniczych. Głęboki wąwóz ciągnie się na długości 6 km, a jego szerokość wynosi od 30 do 80 m. Rzeka, płynąc z prędkością górskiego potoku, przedziera się przez wąską gardziel, znaną jako Jar Raduni. Zbocza doliny porasta bogata roślinność – dęby, graby, lipy, buki, a także wiele krzewów, m.in. czeremcha, kalina i trzmielina, a od wiosny zbocza doliny pokrywają się barwnym kobiercem kwiatów. W koronach drzew żyją liczne ptaki reprezentujące aż 70 gatunków.

POŁOŻENIE:

Szwajcaria Kaszubska.

DRAWA I JEJ MEANDRY

Drawa to bez wątpienia jedna z najpiękniejszych i najciekawszych pod względem krajobrazowym rzek w Polsce, o czym doskonale wiedzą miłośnicy dzikiej przyrody i oczywiście kajakarze. Swą malowniczość zawdzięcza urozmaiconej rzeźbie doliny. Koryto rzeki jest na przemian wąskie i rozszerzone, głębokie lub płytkie, dno piaszczyste, a miejscami kamieniste, a nurt raz spokojny, raz bystry jak w górskim potoku. Niektóre odcinki brzegu są silnie zadrzewione, odsłonięte, płaskie

lub urwiste – słowem Drawa co rusz zaskakuje swym zmiennym charakterem. W niektórych miejscach tworzy spokojne, urokliwe rozlewiska, by kilka kilometrów dalej płynąć dzikimi przełomami.

Tym, co stanowi o niezwykłej urodzie Drawy, jest kręty bieg i silne meandrowanie cieków – rytm jej zakoli jest bardzo wyraźny. Do najciekawszych należy odcinek od Drawna do Kamiennej – meandry opierają się tu o zbocza doliny, ale nie są odcinane od głównego nurtu i nie przekształcają się w starorzecza. Poniżej Kamiennej dolina jest szersza, a wiele meandrów nie

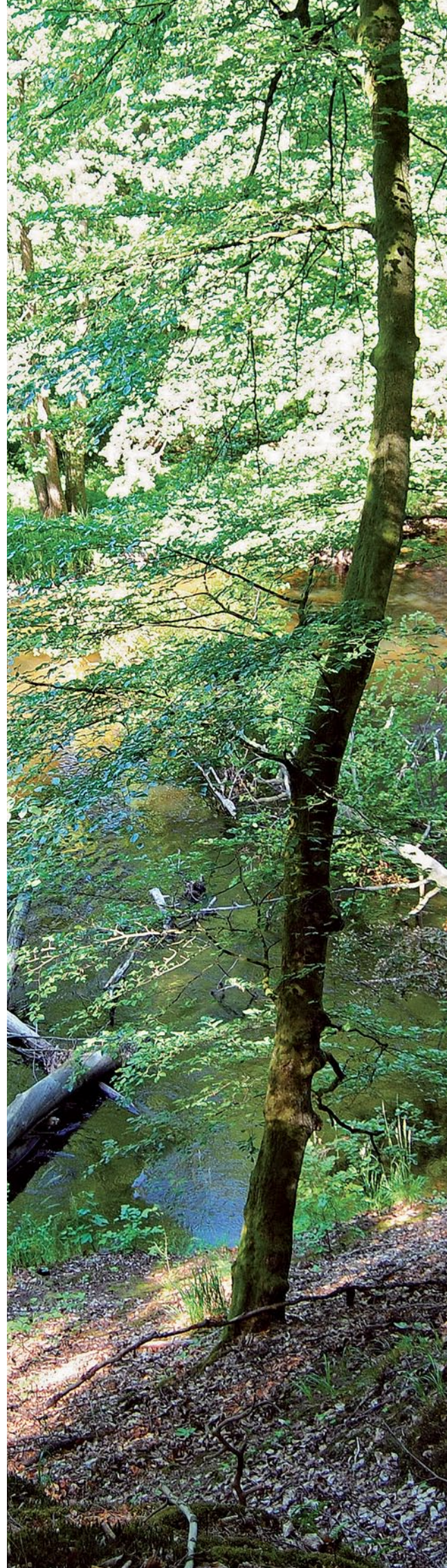
dociera do jej zboczy. Są to tzw. meandry wolne. Odcięte zakola przekształcają się w starorzecza.

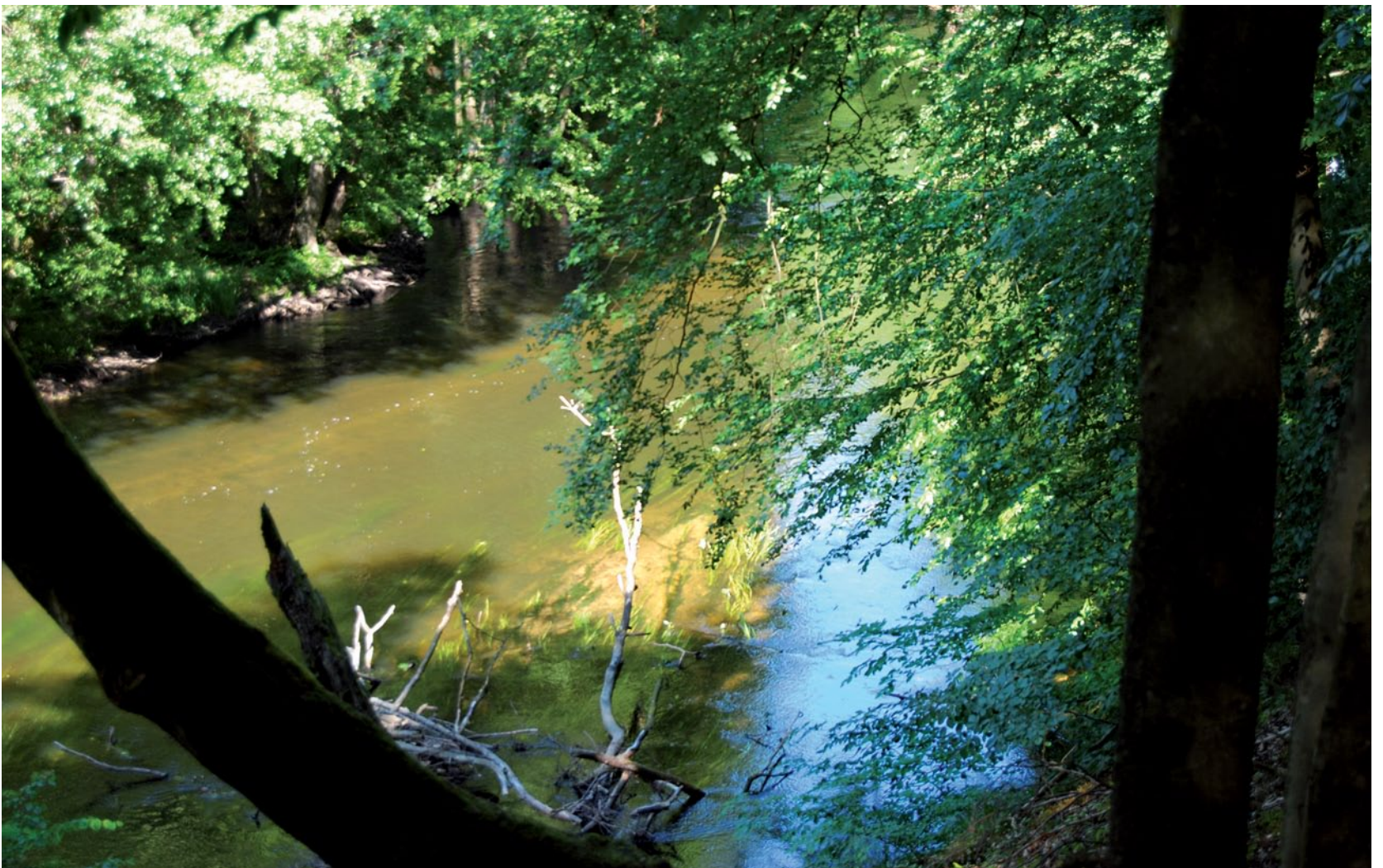
Wycieczki z nurtem Drawy to także okazja do poznania ciekawych miejscowości, takich jak Czaplinek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie czy Drawno.

Atrakcje okolic można poznawać, spływając kajakiem wodami Drawy lub wędrując czerwonym szlakiem im. Stefana Czarnieckiego przecinającym dolinę z północnego zachodu na południowy wschód. Trasa wiedzie przez liczne obszary ochrony ścisłej i kilka osad. Częściowo można ją pokonać na rowerze.

POŁOŻENIE:

Drawa, prawy dopływ Noteci, na Pojezierzu Drawskim i Równinie Drawskiej.

DURY

Dury to ściśły rezerwat wodno-torfowiskowy leżący w granicach Wdeckiego Parku Krajobrazowego rozciągającego się w środkowo-wschodniej części Borów Tucholskich.

Rezerwat o powierzchni ponad 12,5 ha, utworzony w 1975 roku, obejmuje ochroną cztery śródleśne jeziorzka dystroficzne, a więc ubogie w tlen i odżywcze substancje mineralne. W zbiornikach tego typu życie organiczne jest mocno zredukowane, czego powodem jest m.in. duża zawartość związków próchnicznych. Woda, na ogół mętna, ma żółto-brunatne zabarwienie. Jeziorzka kryjące się w lasach Wdeckiego Parku Krajobrazowego szczególnie malowniczo prezentują się w porze kwitnienia porastających je grzybieni północnych i rozległych zespołów lilii wodnych.

Specyficzne warunki panujące w tym zakątku Borów Tucholskich sprawiły, że wykształcił się tu typ roślinności wodnej i torfowo-bagiennnej. Rośnie tu wiele rzadkich, objętych ochroną gatunków, m.in. żurawina drobnolistkowa, bagnica torfowa, bagno zwyczajne, narecznica grzebieniasta, grzybień biały i północny.

Najciekawszą przedstawicielką flory rezerwatu jest jednak rosiczka, reprezentująca wszystkie cztery gatunki występujące w Polsce. Rośnie na ubogich w azot torfowiskach, więc braki tego pierwiastka w podłożu uzupełnia owadożernością. Wabi ofiary kroplami słodkiej cieczy, zbierającej się na czerwono zabarwionych czułkach porastających liście. Lepka ciecz unieruchamia ofiarę, wtedy liść powoli się zamyka, a wydzielany przez roślinę kwas mrówkowy trawi owada. Wszystko to trwa około 24 godziny, po czym pułapka się otwiera, suche, niestrawione resztki zostają zdmuchnięte przez wiatr.

POŁOŻENIE:

województwo kujawsko-pomorskie, gmina Osia, na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

FROMBORK

WZGÓRZE KATEDRALNE

W panoramie Fromborka dominuje Wzgórze Katedralne, na którym wznosi się potężny gotycki zespół sakralny. Nieoceniona wartość tego zabytku wynika także z tego, że – jeśli nie liczyć częściowej przebudowy z XIX wieku – zachował się on w pierwotnej postaci. Perłą całego założenia jest monumentalna bazylika katedralna Wniebowstąpienia Najświętszej Marii Panny i św. Andrzeja. Miejsce to kojarzy się z dawną siedzibą potężnych biskupów, wspaniałym Międzynarodowym Festiwalem Muzyki Organowej i oczywiście Mikołajem Kopernikiem, kanonikiem kapituły warmińskiej, który na katedralnym wzgórzu spędził 33 lata. W podziemiach katedry znajduje się sarkofag ze szczątkami słynnego uczonego.

Centralną budowlą kompleksu jest gotycki kościół – jedna z największych budowli sakralnych w środkowej części Europy. Świątynia ma formę trójnawowej bezwieżowej hali z wydłużonym prezbiterium. Powstała w latach 1329–1388. Jej wnętrza zachwyca bogatym wystrojem i cennym wyposażeniem. Prawdziwym

skarbem sztuki sakralnej jest późnogotycki poliptyk datowany na początek XVI wieku, a także marmurowy ołtarz główny z XVII wieku, wykonany przez Franciszka Placidiego.

Kompleks katedralny otaczają mury obronne z wieżami, basztami i bramami, które powstawały od XIV do XVI wieku. Do murów przylegają kanonie zewnętrzne, a także wieża Kopernika – najstarszy element fortyfikacji (górne kondygnacje wielokrotnie przebudowywane). Wieża była prywatną własnością astronoma – jego mieszkaniem i pracownią, w której obserwował niebo i pisał słynne dzieło *O obrotach sfer niebieskich*, zmieniające w sposób rewolucyjny wiedzę o wszechświecie.

POŁOŻENIE:

miasto w województwie warmińsko-mazurskim, nad Zalewem Wiślanym.

GDAŃSK

BAZYLIKA MARIACKA

Archi-katedralną Bazylikę Mariacką nie bez powodu nazywa się często koroną miasta Gdańsk – jej potężna sylwetka z charakterystyczną masywną wieżą dzwonową (o wysokości 82 m) dominuje zdecydowanie w panoramie grodu nad Motławą. Budowla zadziwia, a jednocześnie nieco przytłacza swym ogromem. To największa ceglana gotycka świątynia w Europie – może pomieścić ponad 20 tysięcy osób. Wznoszono ją etapami przez niemal 160 lat od 1343 roku.

Wnętrze, do którego prowadzi siedem portali, nakrywa wspinające, wsparte na 27 filarach sklepienie gwiaździste i kryształowe. Wznosi się ono na wysokości 30 m. Światło wpada tu przez 37 olbrzymich okien, z których największe, wschodnie, ozdobione jest witrażem. Bazylika kryje cenne zabytki malarstwa i rzeźby gotyckiej, manierystycznej i barokowej. Można tu również podziwiać kopię słynnego tryptyku Hansa Memlinga *Sąd Ostateczny* (1467–1473) – oryginał jest przechowywany w Muzeum Narodowym w Gdańsku.

Przy kaplicy św. Krzyża warto zwrócić uwagę na rekonstrukcję wspinającego zegara astronomicznego. Oryginał, dzieło mistrza Hansa Düringera z Torunia, powstał w latach 1464–1470. Imponujący 13-metrowy chronometr wskazuje nie tylko godziny, ale również dni, fazy księżyca, daty świąt ruchomych i znaki zodiaku. Codziennie w południe ukazuje się na nim korowód postaci z Adamem, Ewą, 12 apostołami, Trzema Królami i Śmiercią.

Gdańska świątynia słynie ze wspinającej akustyki – koncerty letniego Międzynarodowego Festiwalu Muzyki Organowej, Chóralnej i Kameralnej to niezapomniane przeżycie.

POŁOŻENIE:

Gdańsk, plac między ul. Piwną i Chlebnicą oraz św. Ducha.

GDAŃSK

DŁUGI TARG

Długi Targ, nazywany salonem Gdańska, przedłużenie reprezentacyjnej ul. Długiej, dopiero w XVII wieku zyskał rangę odrębnego placu. Stożące wokół niego kamienice należały niegdyś do najbogatszych patrycjuszowskich rodów. Tu również odbywały się targi – stąd nazwa.

Słynną ozdobą Długiego Targu jest stojąca przed Dworem Artusa fontanna Neptuna – jedna z wizytówek Gdańska. Posąg władcy mórz, podkreślający odwieczne związki miasta z morzem, odlany według projektu Abrahama van der Blocke stoi tu od 1615 roku. W 1634 roku otoczono go kratą ze złotymi herbami Gdańska i Polski.

Do najwspanialszych zabytków Długiego Targu należy Dwór Artusa. W sąsiedniej wąskiej kamienicy zwanej Sienią Gdańską codziennie o godzinie 13.03 ukazuje się słynna (mechaniczna) Panienska z Okienka znana z powieści Deotymy i kłania się widzom.

Tuż obok stoi przepiękna Złota Kamieniczka wzniesiona na początku XVII wieku dla burmistrza Jana Speymanna, zamożnego kupca i mecenasa sztuki. Swą nazwę zawdzięcza wspańiałej manierystycznej dekoracji fasady – tworzą ją złoczone detale rzeźbiarskie, m.in. głowy władców i sceny batalistyczne. Niezwykłym zabytkiem jest także przepiękna Brama Zielona zamykająca plac od wschodu. Ta okazała budowla w stylu manierystycznym bardziej przypomina pałac niż bramę miejską i nic dziwnego – zgodnie z zamysłem radców miejskich miała pełnić funkcję rezydencji polskich monarchów odwiedzających Gdańsk.

Od zachodu umowną granicę między Długą i Długim Targiem wyznacza piękny ratusz Głównomiejski i kamienica Schumannów.

POŁOŻENIE:

Gdańsk, stolica województwa pomorskiego, Główne Miasto, przedłużenie ul. Długiej.

GDAŃSK

POBRZEŻA MOTŁAWY

Podziwiana od strony rzeki panorama Długiego Pobrzeża – szerokiego prospektu ciągnącego się za Zieloną Bramą wzdłuż zachodniego brzegu Motławy – przywodzi na myśl baśniowe miasta: wąskie kamieniczki zwieńczone smukłymi szczytami i wieżyczkami, a do tego ciąg malowniczych gotyckich bram wodnych: Krowia, Chlebnicka (najstarsza), Mariacka, św. Ducha oraz słynny Żuraw. Za nim Długie Pobrzeże przechodzi w równie urokliwe Rybackie Pobrzeże z kolejnymi bramami – Świętojańską i Straganiarską.

Przez długie stulecia przed każdą z tych bram znajdowały się drewniane platformy różnych rozmiarów i wysokości, służące do wyładunku i rozładunku statków. W XVII wieku połączono je w jeden pomost, który z czasem przekształcił się w nadwodny bulwar.

Z Długiego Pobrzeża roztacza się widok na nieco zniszczoną Wyspę Spichrzów (niegdyś stało ich tam około 300) oraz wyspę Ołowianka z Muzeum Morskim, gdzie cumuje „Sołdek” – pierwszy statek zbudowany w Polsce po II wojnie światowej. Po drugiej stronie

rzeki w budynkach XIX-wiecznej elektrociepłowni działa Polska Filharmonia Bałtycka. Widoki te można podziwiać znad filiżanki kawy w którejś z licznych kawiarenek i restauracji.

Na przelocie lipca i sierpnia, podczas słynnego Jarmarku Dominikańskiego Długie Pobrzeże zamienia się w malowniczy targ różności, z licznymi stoiskami, wśród których wiodą prym starocie – oprócz cennych antyków można tu kupić najdziwniejsze uroczne rupiecie.

Długie Pobrzeże to ulubiony cel spacerów gdańszczan i obowiązkowy punkt programu turystów odwiedzających miasto.

POŁOŻENIE:

Gdańsk, stolica województwa pomorskiego, Główne Miasto.

GDAŃSK

ULICA MARIACKA

Mariacka, wiodąca od imponującego kościoła Mariackiego przez średniowieczną bramę na Długie Pobrzeże, to bez wątpienia najpiękniejsza i najbardziej nastrojowa uliczka Gdańska, piękna o każdej porze roku, a w wieczornym oświetleniu wręcz baśniowa.

Mariacka, starannie zrekonstruowana po zniszczeniach wojennych, stanowi znakomity przykład dawnej zabudowy Gdańska. Urokliwe kamienice reprezentują różnorodne style, od gotyckiego po klasycystyczny. Do ich

charakterystycznych elementów należą wąskie, bogato dekorowane fasady, a przede wszystkim urocze przedproża z maleńkimi tarasami, schodkami i miniogródkami – niegdyś wieczorami toczyło się tu życie sąsiedzko-towarzystwie. Pod tymi gankami kryją się piwniczki, w których niegdyś składowano towary. Dziś rozgościły się w nich maleńkie sklepiki i galerie. Dawni mieszkańcy prześcigali się w pomysłach upiększania swych maleńkich parceli, stąd liczne rzeźby, płaskorzeźby, kamienne kule, ozdobne kraty oraz fantazyjne gargulce odprowadzające wodę z rynien.

Spacerując po granitowym bruku, warto zwrócić uwagę na rynsztok po obu stronach uliczki, odtworzony na pamiątkę czasów przedkanalizacyjnych. Za dnia uliczkę wypełnia barwny tłum turystów, przystających przy straganach z pięknymi wyrobami z bursztynu, zaglądających do sklepików z rękodziełem i kawiarni.

Mariacką upodobał sobie nie tylko turyści. Zaglądają tu chętnie artyści malarze, zakochani i spacerowicze, bo ten malowniczy zakątek naprawdę na długo zapada w pamięć. Jak to ujął słynny gdańszczanin, noblista Günter Grass: „Mariacka to ulica, którą idzie się całe życie”.

POŁOŻENIE:

Gdańsk, Główne Miasto, między kościołem Mariackim a Długim Pobrzeżem.

GNIEZNO

KATEDRA

Gniezno, kolebka państwa polskiego i siedziba pierwszych piastowskich władców, było miejscem wielu doniosłych wydarzeń. Tu w 1000 roku Bolesław Chrobry podejmował cesarza Ottona I, a 25 lat później koronował się na pierwszego polskiego króla.

Miejscem skupiającym najcenniejsze pamiątki historyczne jest prastare Wzgórze Lecha, na którym dominuje majestatyczna bazylika archikatedralna Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny i św. Wojciecha, nazywana matką

polских katedr. Trójnawowa gotycka świątynia z przełomu XIV i XV wieku kryje w swym wnętrzu relikty dwóch wcześniejszych kościołów. Nawy i prezbiterium otacza wieniec 14 kaplic. Od strony zachodniej wznoszą się dwie wieże zwieńczone barokowymi hełmami.

Do największych skarbów katedry należą spiżowe Drzwi Gnieźnieńskie z II połowy XII wieku, ozdobione 18 reliefowymi scenami ukazującymi żywot św. Wojciecha, patrona Polski. Zabytkiem o ogromnym znaczeniu jest srebrna trumna z relikwiami świętego (dzieło gdańskiego mistrza Piotra van der Rennena),

na uwagę zasługuje także marmurowa płyta nagrobna biskupa Zbigniewa Oleśnickiego, wykonana przez Wita Stwosza.

Prace archeologiczne w podziemiach odsłoniły pozostałości kamiennej budowli z końca IX wieku, a także fragmenty murów bazyliki Mieszka I.

Katedra słynie także z bogatego w pamiątki przeszłości skarbcza i biblioteki, której dumą są najstarsze zabytki piśmiennictwa polskiego. Część cennych zbiorów przechowuje się w Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnym w stojącej przy świątyni kolegiacie.

POŁOŻENIE:

Gniezno, Wzgórze Lecha u wylotu ul. Tumskiej.

